

✓ २. मणिपुरको लडाइँको सवाई

तुलचन आले

सुन सुन पाँच हो! म केही भन्छु ।
मनिपुरका धावाको सवाई सुनाउँछु ॥
भन्भने भन्छु सुन्भने सुन्छु ।
जर्नेल साहब् बहादुरको हुकुम् भया भन्छु ॥१॥

सरकारको हुकुम् भयो मनिपुरमा जाउ ।
मनिपुरका राजासँग कम्सल् गरी आउ ॥
अंग्रेजी सन्को येकान्नब्बे साल हो ।
मारचमहीनाको सत्ताइस तारीक् हो ॥२॥

चीफ्कमीसन साहेबको सवारी भयो ।
उसैबेला साथ् ली कर्नेल् इस्कन साहेब गयो ॥
थोराथोरी फौज लिई मोथानमा आया ।
वैरीको खबर उसैबेला पाया ॥३॥

बयालीस् चवालीस् पल्टन साथमा थीया ।
कप्तान वाले साहेब्लाई साथमालिया ॥
समाचार सुनीकन सबै ताहीं जागे ।
हीमचरन् सुबिदाले बिन्तीगर्न लागे ॥४॥

मनिपुरको राजा माहामन्त्री थीया ।
चीफ् कमिसन साहेब्लाई थोरा गालि दिया ॥
सोही साहेब् बहादुर भारि नामका थीया ।
उसै बेला माहाराजलाई सलामी दिया ॥६॥

जोगराज महाराज आफु मन्त्री थीया ।
जती आउने फौजलाई डेरा बनाइ दीया ॥
जतिथिया खजाना कोट भित्र गयो ।
बाहिर फौजलाई सबै राखिदियो ॥७॥

जोगराज महाराजलाई पक्रिकन लेउ ।
आठ् पहरिया जतीलाई उर्दी सुनाइदैउ ॥
गैह पल्टनलाई जल्दी गरी मगाउ ।
बयालीस चवालीस पल्टन् चाँडै गरी आउ ॥११॥

जोगराजलाई पक्र भनी हुकुम् जब दीया ।
हुकुम् पाई पल्टनले कील्ला घेरी लिया ॥
तहाँ पछि मनीपुर्ले थाहा पनि पाया ।
योगराजको हुकुम्पाई गोलि चलाया ॥१२॥

तेसैबेला-बखतमा भारी जुद्धै भयो ।
हिमचरन् सुबिदार्को जीवै पनि गयो ॥
कठैबरी! सुविदार्को भारी ज्रीउ थीयो ।
जल्दी-जल्दी गरीकन स्वर्गवास लियो ॥१३॥

जाने जती फौजले दरबार लुटी लीया ।
लुटका सुरमा राजा भगाया ॥
जोगराजका भाई सेनापति थीया ।
येक घडी पछिताहाँ तोप चलाई दीया ॥१४॥

मरेका मरिगया बाँचेका जो थीया ।
बाँचेका फौजलाई जम्मा गरी लिया ॥
बाह्रघरी रात जाँदा फयेर्को हुकुम भयो ।
काल पुरुष को यस्तो हुकुम् भयो ॥१५॥

उसैबेला बैरीले ढोका थुनिदयो ।
भारदार जतीको जीव हरिलियो ॥
भारदार जती सबै ताँही जुझीगयो ।
कठैवरी भारदार्को भारी गाफिल् भयो ॥१६॥

पच्चीस् तारीक् अपरेल्मा भारी जुद्ध भयो ।
तृतालीस गोर्खाले नाम चलायो ॥
पातीका भारदार बाहादुरी भया ।
गीराने साहेब बाहादुरी मन्सुपी थीया ॥
तिनले फौजको नाम राखी दीया ॥२६॥

बीरबल जम्दारले बहादुरी पायो ।
तृतालीस गोर्खाको नाम राखिदियो ॥
चीफ कमीसुनर बाहदुर हुकुम्दारी थीयो ।
तीनका दललाई हुकुम् सुनाई दियो ॥२७॥

हुकुम्को उरदी पल्टनले पायो ।
रिसल्ला तोपखान साथमा लीयो ॥
तृयान्नब्बे सन्को सत्ताईस तारीक् थीयो ।
तेसैदिन हुकुम् सबलाई दियो ॥२८॥

अप्रैल मैन्हामा मनीपुरमा जाव ।
मनीपुरको राजालाई सल्लन् गरी आव ॥
थोरा थोरा पल्टन् राजाले फरकायो ।
चौधसये फौजले मनीपुर थर्कायो ॥२९॥

हात्ती घोड़ा खच्चर बयेल् बन्दी थीयो ।
गैरह पल्टनले कील्ला धरी लीयो ॥
नाम मेरो लेन्सुनायेक तुलचन आले ।
जानी न जानी अली कती कथा जोरी हालें ॥३०॥